

Stefan Sołtyszewski

Synod Biskupów

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 9/3-4, 287-300

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. STEFAN SOŁTYSZEWSKI

SYNOD BISKUPÓW

Treść: Wstęp. — Zapowiedzi ustanowienia Synodu Biskupów. — Wpływ Soboru Watykańskiego II na ustanowienie Synodu. — Synod „Biskupów” w Kościele Wschodnim. — Natura prawna Synodu Biskupów. — Struktura prawna Synodu Biskupów. — Znaczenie i aktualność Synodu Biskupów. — Dodatek źródłowy.

Listem Apostolskim *Motu Proprio* „*Apostolica sollicitudo*” z dnia 15 września 1965 r. Paweł VI ustanowił stałą radę biskupów, nadając jej specjalną nazwę „Synod Biskupów”.¹

Nazajutrz po otwarciu IV sesji Soboru Watykańskiego II, na 128 Kongregacji generalnej, M. P. „*Apostolica sollicitudo*” zostało przedstawione Ojcom soborowym przez kard. Marellę, przewodniczącego Komisji soborowej dla zarządu diecezji i dyscypliny kleru². Tekst M. P. odczytał sekretarz generalny Soboru abp Perykles Felici. Paweł VI był obecny przy promulgacji tej nowej instytucji prawno-kościelnej³. Ojcowie soborowi uważali za stosowne wyrazić na piśmie wdzięczność Ojcu św. za ten akt i ich stanowczą wolę intensywnej współpracy z Urzędem Apostolskim⁴.

Zapowiedź ustanowienia Synodu Biskupów

Wkrótce po swoim wyborze na papieża, w przemówieniu z dnia 21. IX. 1963 roku, Paweł VI dawał do zrozumienia, że Sobór może życzyć sobie współpracy bezpośredniej przedsta-

¹ AAS, 57 (1965) 776. Nazwy synodu w obcych językach: *Synodus Episcoporum*, *The Synod of Bishops*, *Le Synode d'Évêques*, *Un Synodo di Vescovi*.

² *Nouvelle Revue Théologique*, 1965, 975; *Informations Catholiques Internationales*, 1965, n. 249, s. 19.

³ Tamże.

⁴ *Nouvelle Revue Théologique*, j. w.

wicielei episkopatu w zarządzaniu całym Kościołem i że życzeniu Ojców nie będzie przeciwny⁵. Zaś dnia 29. IX tegoż roku, w przemówieniu na rozpoczęcie II sesji Soboru Paweł VI oświadczył, że chociaż urząd Pasterza powszechnego został wyposażony w dostateczne władze „może jednak być lepiej wspomagany i podtrzymywany przez współpracę bardziej aktywną i świadomą swej odpowiedzialności Naszych drogich i czcigodnych Braci w biskupstwie”⁶. Na zakończenie III sesji Soboru, Ojciec św., komentując fragment konstytucji „Lumen gentium” o stosunkach pomiędzy papieżem a biskupami w funkcji kolegialności, oświadczył o swym zamiarze zwoływania w pewnych okolicznościach biskupów w celach konsultacji i utrzymywania w ten sposób również pożytecznych relacji pomiędzy episkopatem a Kurią Rzymską⁷.

Szereg wypowiedzi Pawła VI, które wyżej przytoczyliśmy, są świadectwem, że papież oddawna rozważał myśl powołania Synodu Biskupów. Wreszcie Ojciec św., w swoim przemówieniu na rozpoczęcie IV sesji w dniu 14. IX. 1965, zapowiedział powołanie Synodu Biskupów, co promulgował zaraz następnego dnia poprzez wydanie M. P. „Apostolica sollicitudo”⁸. Zapowiadając Synod Biskupów na sesji publicznej w swoim przemówieniu to, co powiedział na sesji publicznej w dniu 21. IX. 1964, na temat zasady kolegialności kolegium biskupów na czele z Biskupem Rzymskim⁹. Kontynuując przemówienie papież wyraził radość „z powodu praw biskupich, wyjętych na światło dzienne”, podkreślając, iż nie obawia się, że zostaną uszczuplone albo utrudnione prawa właściwe urzędowi prymatu papieskiego, owszem pomoc ze strony biskupów, okazana Najwyższemu Pasterzowi, jego powagę wzmocni¹⁰.

Wpływ Soboru Wat. II na ustanowienie Synodu

Jak wynika ze wstępu M. P. „Apostolica sollicitudo” dwa głównie motywy wpłynęły na decyzję ustanowienia Synodu Biskupów. Pierwszy motyw to troska apostołska Pawła VI o dobro Kościoła w bardzo trudnych zadaniach Pasterza Powszechnego, zwłaszcza w czasach dzisiejszych. Tę troskę акцен-

⁵ AAS, 55 (1963) 799; por. *Nouvelle Revue Théologique*, 1963, 983; tamże, 1965, 975.

⁶ AAS, 1963, 849; por. *Nouvelle Revue Théologique*, 1965, 975.

⁷ AAS, 56, (1964) 1011; *Nouvelle Revue Théologique*, 1965, 200.

⁸ *Tygodnik Powszechny*, 1965, nr 39, s. 1.

⁹ AAS, 56 (1964) 1010.

¹⁰ Tamże.

tują wyraźnie pierwsze słowa (Apostolica sollicitudo) i wstęp M. P.¹¹.

Drugi motyw to wyrażone na Soborze życzenie biskupów. Rozdział I schematu o urzędzie pasterskim biskupów, dyskutowany w czasie III sesji, a później odesłany do komisji wyraźnie sugerował, aby zgromadzenie czy rada biskupów użyczała papieżowi bardziej skutecznej pomocy według sposobu i przepisów określonych przez papieża¹². Dyskusja na ten temat nie zamilkła, chociaż kard. Lercaro, moderator Soboru, nalegał, aby nie wkraczano rzekomo w kompetencje, które należą do najwyższej władzy¹³. To też należy podkreślić, że Synod jest również owocem Soboru Watykańskiego II. Paweł VI wyraźnie to stwierdza w M. P.: „Immo Concilium Oecumenicum Nobis etiam causa fuit cur propositum conciperemus constituendi stabiliter peculiare sacrorum Antistitum consilium”¹⁴.

Drogę do Synodu Biskupów utorowały: postępową instytucją Konferencji Biskupich Narodowych, których uprawnienia zostały uwypuklone w soborowej konstytucji liturgicznej oraz soborowa doktryna o kolegalności¹⁵. Konstytucja dogmatyczna o Kościele uchwalona na Soborze Watykańskim II wykląda doktrynę o kolegalności w rozdziale III „O hierarchicznym ustroju Kościoła a w szczególności o episkopacie”¹⁶. Według tej doktryny biskupi z Najwyższym Pasterzem, jako Głową, stanowią kolegium, które jest podmiotem najwyższej władzy Kościoła. Ta władza, w sposób uroczysty, sprawowana jest na Soborze Powszechnym. Działalność kolegium biskupów może mieć miejsce również poza soborem, byleby wszyscy biskupi mieli udział w takiej działalności i byleby Głowa kolegium wezwała ich do kolegalnego działania albo przynajmniej zatwierdziła jednakową działalność lub dobrowolnie ją przyjęła.

„Dopiero więc sobór watykański II po raz pierwszy spojrział na biskupów jako na organiczną całość... którą określono terminami „ordo episcoporum”, „corpus episcopale”, czy wreszcie klasycznym „collegium episcopale”, stwierdza ks. Aleksy Petrani w wykładzie inauguracyjnym o podstawach teologicznych i historycznych Synodu Biskupów^{16a}.

¹¹ AAS, 57 (1965) 775.

¹² *Nouvelle Revue Théologique*, 1965, 975.

¹³ Tamże, 976.

¹⁴ AAS, 57 (1965) 775.

¹⁵ *Nouvelle Revue Théologique*, 1965, 975.

¹⁶ AAS, 57 (1965) 21.

^{16a} Petrani A., *Synod Biskupów, jego struktura i działalność*, Tygodnik Katolicki, 1965, nr 52, s. 470 (Wykład inauguracyjny na otwarcie roku akademickiego 1965 (6 K. U. L.)

Są różne sposoby kolegialnej działalności kolegium biskupów. Nowym sposobem tej działalności jest Synod Biskupów, który *sensu latiori* wykonuje działalność kolegialną kolegium biskupów¹⁷.

Synod „Biskupów” w Kościele Wschodnim

Nazwa owego „Senatu biskupiego”, duch i struktura nawiązują do starej tradycji Kościoła, żyjącej po dziś dzień w Kościołach Wschodnich¹⁸. Motu Proprio Piusa XII, „*De ritibus orientalibus, de personis pro Ecclesiis Orientalibus*”¹⁹, w rozdziale „*De curia patriarchali*”, mówi o synodzie patriarchalnym. Kuria patriarchalna składa się z Synodu stałego, trybunału, urzędu do spraw zarządu majątkiem, kancelarii oraz konsultorów patriarchatu²⁰. Patriarcha powinien posiadać synod ustanowiony na stałe, który ma go wspomagać w załatwianiu i rozpatrywaniu ważniejszych spraw dotyczących patriarchatu²¹. (Dla przykładu podam, że w Kościołach wschodnich określenie dni postnych należy do patriarchy wraz z Synodem zgodnie z normą dekretu soborowego „*De Ecclesiis Orientalibus Catholicis*”, n. 23²²).

Synod stały patriarchatu składa się z patriarchy jako przewodniczącego oraz czterech biskupów, mianowanych na przeciąg 5 lat²³. Dwaj z tych powinni być biskupami rezydencjalnymi, desygnowanymi na podstawie starszeństwa święceń biskupich²⁴. Z pozostałych biskupów jeden jest mianowany przez patriarchę, a drugi kanonicznie wybierany przez biskupów, podległych patriarche²⁵. Ci sami biskupi, po upływie 5-cio letniej kadencji, mogą być powołani powtórnie²⁶.

Urząd sekretarza synodu patriarchalnego sprawuje jeden z biskupów synodalnych, wyznaczony przez synod, a akta sesji

¹⁷ *Periodica de Re Morali Canonica Liturgica*, 1966, t. 55, f. 1, s. 122, 123.

¹⁸ *Informations Catholique Internationales*, j. w., 21; por. *Tygodnik Powszechny*, j. w.

¹⁹ AAS, 49 (1957) 433—600. W dalszym ciągu będę cytował odnośne kanony tegoż M. P.

²⁰ Tamże, kan. 287 § 1.

²¹ Tamże, kan. 288.

²² Konstytucja Apostolska „*Paenitemini*” z 17. II. 1966 (AAS, 58/1966/185).

²³ AAS, 49 (1957) 433—600, kan. 289 § 1.

²⁴ Tamże, kan. 289 § 2.

²⁵ Tamże, kan. 289 § 3,1^o.

²⁶ Tamże.

synodu podpisują przewodniczący i członkowie synodu²⁷. Synod decyduje o sprawach w tajnym głosowaniu²⁸.

Od postanowień synodu patriarchalnego, poza pewnymi wyjątkami, służy rekurs do Stolicy Apostolskiej „in devolutive”²⁹.

Synod w zasadzie powinien być zwoływany trzy razy do roku, w oznaczonym czasie i ilekroć zachodzą sprawy, do których załatwienia wymagana jest zgoda lub rada synodu³⁰.

Wielu kanonistów przyklaskuje wprost ustanowieniu Synodu Biskupów i nazywa powrotem Kościoła Rzymsko-katolickiego do ducha i struktury synodalnej, które utrzymały się przez długie wieki i utrzymują w Kościołach Wschodnich Katolickich³¹, jakkolwiek Synod tak zaprojektowany nie jest odpowiednikiem synodów w Kościołach Wschodnich^{31a}.

Natura prawna Synodu Biskupów

M. P. „Apostolica sollicitudo” składa się z dwóch części: ekspozytywnej i dyspozytywnej.

W części pierwszej zawarte są motywy, które inspirowały papieża do ustanowienia Synodu Biskupów oraz sam akt erekcji tegoż, ujęty w uroczystej formie: „...motu proprio ac Nostra apostolica auctoritate erigimus ac constituimus hac in alma Urbe stabile Episcoporum consilium pro Ecclesia universa ... quod nomine proprio Synodum Episcoporum appellamus”³².

W części drugiej, w 12 artykułach, zawarte są cele i struktura prawna nowej instytucji. Synod z natury swej jest stałą instytucją kanoniczną, co do struktury swej działającą czasowo i przy okazji. Nie będzie on się zbierał koniecznie i zawsze, nie jest on bowiem stały in actu ale stały in potentia, tak jak synod ekumeniczny, synod plenarny, prowincjonalny, diecezjalny³³. Jest to organ centralny, działający z ramienia całego episkopatu katolickiego³⁴. Do synodu z jego natury należy informacja i dawanie rad. Posiada on w zasadzie władzę doradczą (potestatem consultivam). Może on mieć władzę decydującą (potestatem deliberativam), jeśli takiej uży-

²⁷ Tamże, kan. 291 § 1.

²⁸ Tamże, kan. 292.

²⁹ Tamże, kan. 293.

³⁰ Tamże, kan. 295.

³¹ *Informations Catholiques Internationales*, j. w., 21.

^{31a} Wójcik W., *Rozwój organizacji i procedury podczas IV sesji Soboru Watykańskiego II*, maszynopis, 13.

³² AAS, 57 (1965) 775.

³³ *Periodica de Re Morali Canonica Liturgica*, j. w., 118.

³⁴ M. P. „Apostolica sollicitudo” art. I.

czy mu papież, który w takim wypadku będzie zatwierdzał decyzje synodu³⁵.

Władza Synodu Biskupów jest zwyczajna i własna, gdyż oparta jest na podstawowym prawie urzędu biskupiego, jak również na prawie przez papieża ustanowionym i na stałe dołączonym do tegoż Synodu³⁶. Synod jest podmiotem władzy zwyczajnej i własnej, chociaż ta władza jest wykonywana w zasadzie doradczo, a w nadzwyczajnych wypadkach, decydująco³⁷. Klasycznym przykładem jest sobór, który posiada władzę zwyczajną i własną, chociaż wykonuje ją tylko w sposób nadzwyczajny.

Synod Biskupów posiada osobowość prawną w Kościele, gdyż taką osobowość nadaje mu papież, erygując go. Słowa M. P.³⁸: „erigimus ac constituimus” i „stabile”, świadczą, iż chodzi tu o erekcję osoby prawnej. W tym bowiem sensie używa się tych słów w prawie kanonicznym. Synod, będąc na stałe podmiotem obowiązków i praw, jest osobą prawną, kolegią, ponieważ te prawa i obowiązki tkwią nie w jednostkach jako takich, ale w kolegium jako takim. Synod jest osobą prawną, stałą chociaż członkowie jego po zakończeniu zgromadzenia tracą swe mandaty. Lecz Synod „stabiler” jako osoba moralna ma oparcie w Głowie Synodu, czyli papieżu, jak również w samym kolegium biskupów i w stałym sekretarzu generalnym³⁹. Synod Biskupów nie jest osobą prawną z ustanowienia bożego, lecz z ustanowienia Kościoła, chociaż posiada fundament w prawie Bożym. Reprezentuje on bowiem kolegium biskupów, które przez Chrystusa ustanowione jest z władzą uczestnictwa w rządach Kościołem Powszechnym. Tę władzę sprawuje obecnie kolegium również przez Synod Biskupów⁴⁰.

Synod Biskupów jako odrębna kościelna osoba prawna posiada też swoje cele: ogólne i szczegółowe.

Cele ogólne są następujące: a) zacieśnienie więzów jedności i skuteczniejsza współpraca pomiędzy papieżem a episkopatem całego świata; b) bezpośrednia i prawdziwa informacja o życiu i działalności Kościoła w świecie współczesnym; c) wyrażanie opinii o problemach doktrynalnych i duszpasterskich⁴¹.

³⁵ Tamże, art. II.

³⁶ *Periodica de Re Morali Canonica Liturgica*, j. w., 125.

³⁷ Tamże, 128.

³⁸ AAS, 57 (1965) 775.

³⁹ *Periodica de Re Morali Canonica Liturgica*, j. w., 125.

⁴⁰ Tamże, 128 i 129.

⁴¹ M. P. „*Apostolica sollicitudo*”, art. II, 1.

Szczegółowe i bliższe cele Synodów to: a) wymiana wzajemna odpowiednich informacji oraz b) zebranie opinii odnośnie spraw, dla których będzie zwołany Synod ⁴².

Struktura Synodu Biskupów

Synod wprost i bezpośrednio podlega papieżowi, do którego konsekwentnie należy:

1. zwoływanie Synodu, ilekroć uzna to za wskazane, i wyznaczenie miejsca zebrania się Synodu;
2. zatwierdzenie wyboru członków, wymienionych w artykule V i VIII;
3. ustalenie przedmiotu obrad, przynajmniej na 6 miesięcy przed zebraniem się Synodu, jeśli to możliwe;
4. zarządzenie, aby materiały do dyskusji dostarczano tym, którzy w niej będą uczestniczyć;
5. ustanowienie porządku obrad;
6. przewodniczenie na Synodzie osobiście lub przez innych ⁴³.

Synod zwołuje papież w dowolnym czasie, w zależności od okoliczności i potrzeby, a nie w ustalonych terminach. Według niektórych kanonistów stanowi to niedoskonałość Synodu, którą z biegiem czasu należałoby usunąć ⁴⁴. Z drugiej strony niedoskonałością byłoby, gdyby Synod był zwoływany w oznaczonych terminach. Wtedy sprawy mogłyby być potraktowane raczej formalnie. Wtedy tego rodzaju instytucja kościelna mogłaby robić wrażenie, że ogranicza władzę papieża, który sam decyduje o odpowiedniości środków, jakie w rządach Kościołem powinny być stosowane w konkretnych wypadkach. Jednak wszelkiego rodzaju przepisy nie mogą być skuteczne, jeśli stosunki pomiędzy Synodem Biskupów a papieżem nie będą się opierać na miłości i zaufaniu.

Synod może być zwołany na zebranie generalne (in coetum generalnym), nadzwyczajne (in coetum extraordinarium), specjalne (in coetum speciale) ⁴⁵.

Synod zwołany na zebranie generalne obejmuje na pierwszym miejscu i z prawa: ⁴⁶

⁴² Tamże, art. II, 2.

⁴³ Tamże, art. III.

⁴⁴ Bertrams W., *Commentarium in Litteras Apostolicas „Apostolica sollicitudo”*, w *Periodica*, j. w., 118.

⁴⁵ M. P. „*Apostolica sollicitudo*”, art. IV.

⁴⁶ Por. *Informations Catholiques Internationales*, j. w., 20 (en premier lieu et de droit): *The Tablet*, 1965, nr 6540, s. 1071 (first and per se).

1. a) Patriarchów, arcybiskupów większych⁴⁷ i metropolitów poza patriarchami Kościołów Katolickich obrządku wschodniego;

b) biskupów wybranych przez poszczególne Konferencje biskupie narodowe, zgodnie z przepisami art. VIII;

c) biskupów wybranych przez Konferencje biskupie kilku narodów, ustanowione dla tych narodów, które nie mają własnych Konferencji, zgodnie z przepisami artykułu VIII;

d) 10 zakonników reprezentujących zakony kleryckie, wybranych przez Unię Rzymską przełożonych generalnych⁴⁸.

Znaczenie współpracy zakonników z hierarchią jest podkreślone przez udział zakonników w Synodzie. Bardzo wskazany a niekiedy konieczny jest udział przedstawicieli zakonów w Synodzie, ponieważ życie i działalność zakonników organicznie są wszczępione w życie i działalność Kościoła. Te same zresztą motywy doradzają udział zakonników w soborze⁴⁹, synodzie prowincjonalnym⁵⁰ i diecezjalnym⁵¹.

W zebraniu generalnym Synodu biorą udział również kardynałowie, stojący na czele dykasterii Kurii Rzymskiej⁵². Obecność na Synodzie reprezentantów Kurii Rzymskiej jest oczywista i konieczna. Kuria bowiem jest organem wykonawczym pierwszego Urzędu w Kościele, a na Synodzie rozstrzyga się najważniejsze problemy całego Kościoła. Poza tym nie ma innego organu w Kościele, który by mógł dostarczyć Synodowi informacji o takim zasięgu i koncentracji jak Kuria Rzymska. Trzeba czasu, aby znaleźć doskonałe zazębenie pomiędzy dwiema instytucjami: Kurią i Synodem, lecz to będzie niewątpliwie na korzyść jednych i drugich. Mówi się również tu i ówdzie o stosunku kolegium kardynalskiego do nowego Synodu⁵³. Kolegium kardynalskie jest bowiem senatem Biskupa Rzymskiego. Jako takiemu przysługuje prawo wyboru papieża. Kardynałowie zgodnie z prawem i praktyką biorą czynny udział w rządach Kościoła zwłaszcza poprzez Kongregacje Rzymskie. Sprawy stosunku Synodu do kolegium kardynalskiego M. P. nie dotyka.

Drugi rodzaj Synodu Biskupów to Synod zwołany na zebranie nadzwyczajne. Obejmuje on: patriarchów, arcybisku-

⁴⁷ W chwili obecnej jest tylko jeden arcybiskup większy dla Ukrainców, mianowicie kard. Slipyj (zob. *Nouvelle R. Th.*, 1965, 977).

⁴⁸ M. P. „*Apostolica sollicitudo*”, art. V, 1.

⁴⁹ K. P. K., kan. 223 § 1,4°.

⁵⁰ Tamże, kan. 286 § 4.

⁵¹ Tamże, kan. 358 § 1,8°.

⁵² M. P. „*Apostolica sollicitudo*”, art. V, 2.

⁵³ *Informations Catholiques Internationales*, j. w., 21.

pów większych i metropolitów poza patriarchami Kościołów Katolickich obrządku wschodniego; przewodniczących narodowych Konferencji biskupich kilku narodów, które nie mają własnych indywidualnych Konferencji; trzech zakonników, reprezentujących kleryckie zgromadzenie zakonne, wybranych przez Unię Rzymską przełożonych generalnych⁵⁴.

W nadzwyczajnym zebraniu Synodu biorą także udział kardynałowie — przewodniczący dykasterii Kurii Rzymskiej⁵⁵.

Synod Biskupów zwołany na specjalne zebranie składa się: z patriarchów, arcybiskupów większych i metropolitów poza patriarchatami Kościołów Katolickich obrządku wschodniego; z przedstawicieli Konferencji biskupich poszczególnych narodów czy kilku narodów; z przedstawicieli zakonów, jak to postanowiono jest w artykułach V i VIII. Wszyscy członkowie tego zgromadzenia powinni jednakże należeć do kraju dla którego Synod został zwołany⁵⁶.

Jak wynika z powyższego kardynałowie, stojący na czele dykasterii rzymskich, nie biorą udziału w zebraniu specjalnym Synodu. Biskupi reprezentujący narodowe Konferencje biskupie będą wybierani jak następuje: a) jeden dla każdej Konferencji Biskupiej Narodowej, która składa się z nie więcej niż 25 członków; b) dwaj dla każdej Konferencji Biskupiej Narodowej, mającej nie więcej niż 50 członków; c) trzej dla każdej Konferencji Biskupiej Narodowej, jeśli członków liczba nie przewyższa stu; czterej dla każdej Konferencji Biskupiej Narodowej, jeśli liczba członków przewyższa 100 członków⁵⁷. Konferencje Biskupie kilku narodów wybierają swych reprezentantów według tych samych norm⁵⁸. Przy wyborach reprezentantów Konferencji biskupów należy zwrócić szczególną uwagę nie tylko na ich wiedzę i roztropność, lecz również na ich teoretyczną i praktyczną znajomość materii, którą będzie rozpatrywał Synod⁵⁹.

Papież, jeśli zechce, może zwiększyć liczbę biskupów, zakonników jak również kościelnych ekspertów do 15% ogólnej ilości członków Synodu, o których mówi artykuł V i VIII⁶⁰.

⁵⁴ M. P. „*Apostolica sollicitudo*”, art. VI.

⁵⁵ Tamże, art. VI, 2.

⁵⁶ Tamże, art. VII.

⁵⁷ Tamże, art. VIII.

⁵⁸ Tamże.

⁵⁹ Tamże, art. IX.

⁶⁰ Tamże, art. X.

Prowizorycznie oblicza się, że aktualnie ilość członków Synodu, zwołanych na zebranie generalne wyniosłaby około 160⁶¹.

Po zakończeniu Synodu automatycznie ustają osobiste jego członkostwo oraz urzędy i funkcje, które należały do poszczególnych członków jako takich⁶².

M. P. „*Apostolica sollicitudo*” przewiduje urząd sekretarza generalnego stałego, któremu przydana będzie odpowiednia liczba pomocników⁶³. Sekretarz generalny zapewnia stałość instytucji i jej dobre funkcjonowanie. Oprócz sekretarza generalnego każde zebranie Synodu posiadać będzie swego specjalnego sekretarza, który pozostaje na urzędzie do końca tegoż zebrania⁶⁴. Sekretarz generalny i sekretarze specjaliści są mianowani przez papieża⁶⁵.

Taka jest obecnie struktura prawna Synodu Biskupów, lecz w przyszłości może przybrać on bardziej doskonałą formę, jak zastrzega się we wstępie M. P.: „*Haec Synodus... successu temporis, perfectionem usque formam assequi poterit*”⁶⁶.

Normy M. P., dotyczące Synodu wejdą niewątpliwie do przyszłego Kodeksu Prawa Kanonicznego, jako w zasadzie już opracowana nowa sekcja.

Znaczenie i aktualność Synodu Biskupów

Potrzeba i aktualność Synodu Biskupów nie ulega kwestii, w Synodzie bowiem biskupi całego świata mają kolegialny przystęp do Najwyższego Pasterza w sprawach wspólnego dobra Kościoła. Jest to środek najodpowiedniejszy, dzięki któremu łączność pomiędzy biskupami i papieżem może być utrzymana w sposób dostosowany do czasów współczesnych. Nie istnieją już bowiem dzisiaj trudności techniczne, które uniemożliwiałyby spotkanie się biskupów z najodleglejszych nawet stron i załatwienia ważnych a niecierpiących zwłoki spraw. Względy duszpasterskie, wymagające uzgodnienia posunięć według wytycznych odgórnych i ogólnych dla całego Kościoła, postulują tego rodzaju instytucję.

Jean Guitton, akademik francuski i pierwszy audytor świecki Soboru Watykańskiego II, doceniając znaczenie Synodu Biskupów nazwał go „mikrosoborem działającym w permanencji,

⁶¹ *Nouvelle Revue Théologique*, 1965, 978.

⁶² M. P. „*Apostolica sollicitudo*”, art. XI.

⁶³ Tamże, art. XII.

⁶⁴ Tamże.

⁶⁵ Tamże.

⁶⁶ Tamże (wstęp).

który, być może, zastąpi w przyszłości Sobór Powszechny”⁶⁷. Jak będzie w rzeczywistości trudno przewidzieć. Jest faktem, że Synod Biskupów został ukonstytuowany i według oświadczenia Pawła VI zbierze się w Rzymie 29 września 1967 r., a prasa opublikowała wiadomość o przygotowywaniu lokalu w Watykanie. Świadczy to również o praktycznej potrzebie i aktualności nowego organu, który, być może, odegra rolę na miarę Soboru Powszechnego. Niewątpliwie Synod Biskupów jest przejawem owego słynnego „aggiornamento accomodato” w Kościele, zapowiedzianego przez Jana XXIII.

DODATEK ŹRÓDŁOWY

Synodus Episcoporum pro universa Ecclesia constituitur

Paulus PP. VI

[AAS, 57 (1965) 775—780]

Apostolica sollicitudo, qua signa temporum attente perscrutantes vias ac rationes sacri apostolatus increbrescentibus nostrorum dierum necessitatibus mutatisque societatis condicionibus aptare contendimus, Nos impellit, ut coniunctionem Nostram cum Episcopis „quos Spiritus Sanctus posuit... regere Ecclesiam Dei” (Act. 20, 28), arctioribus usque vinculis confirmemus. Ad id Nos permovent non solum reverentia, existimatio, gratique animi sensus, quibus omnes Venerabiles in Episcopatu Fratres merito iure prosequimur, sed etiam gravissimum Pastoris universalis onus Nobis impositum, quo officio obstringimur Populum Dei ad aeterna pascua perducendi. Aetate enim hac nostra, perturbata quidem et discriminum plena sed ad salutares caelestis gratiae afflatus tantopere patente, cotidiano experimento comperimus quantum prosit apostolico officio Nostro huiusmodi cum sacris Pastoribus coniunctio, quam proinde Nobis in animo est omni ope provehere ac fovere, „ne Nobis — ut alias asseveravimus — illorum praesentiae solacium, illorum prudentiae ac rerum usus auxilium, illorum consilii munimentum, illorum auctoritatis suffragium decit” (AAS., 1964, p. 1011).

Consentaneum propterea erat, praesertim inter Concilii Oecumenici Vaticani II celebrationem in animo Nostro firmiter insidere persuasivonem hanc Nostram de momento ac necessitate magis magisque utendi adiutrice opera Episcoporum in bonum Ecclesiae universae. Immo Concilium Oecumenicum Nobis etiam causa fuit, cur propositum conciperemus constituendi stabiliter peculiare sacrorum Antistitum consilium, ea quidem mente, ut etiam post Concilium peractum ad christianum populum affluere pergeret larga illa beneficiorum copia, quae Concilii tempore ex arcta Nostra cum Episcopis coniunctione feliciter percepta est.

Nunc autem, cum ad exitum vergat Concilium Oecumenicum Vaticanum II, opportunum advenisse tempus putamus conceptum iamdiu propositum tandem ad effectum deducendi: idque eo libentius facimus, quod catholici orbis Episcopos scimus aperte huic Nostro proposito

⁶⁷ *Tygodnik Powszechny*, j. w.

favere, ut constat ex plurimorum Sacrorum Pastorum votis, quae de hac re in Concilio Oecumenico significata sunt.

Itaque, omnibus mature perpensis, pro Nostra existimatione atque observantia erga universos catholicos Episcopos, atque ut iisdem copia detur manifestiore efficacioreque ratione participandi sollicitudinem Nostram erga Ecclesiam universam, motu proprio ac Nostra apostolica auctoritate erigimus ac constituimus hac in alma Urbe stabile Episcoporum consilium pro Ecclesia universa, Nostrae potestati directe atque immediate subiectum, quod nomine proprio SYNODUM EPISCOPORUM appellamus.

Haec Synodus, quae omnium humanorum institutorum more, successu temporis, perfectiorem usque formam assequi poterit, generalibus normis regitur, quae sequuntur.

Synodus Episcoporum quo Episcopi selecti e diversis orbis regionibus supremo Ecclesiae Pastori validiorem praestant adiutricem operam, ita constituitur, ut sit: a) institutum ecclesiasticum centrale; b) partes agens totius catholici Episcopatus; c) natura sua perpetuum; d) quoad structuram, ad tempus atque ex occasione munere suo perfungens.

II.

Ad Synodum Episcoporum suapte natura munus pertinet edocendi et consilia dandi. Poterit etiam potestate deliberativa gaudere, ubi haec ei collata fuerit a Romano Pontifice, cuius erit in hoc casu decisionem Synodi ratas habere.

1. Fines generales Synodi Episcoporum sunt: a) fovere arctam coniunctionem et adiutricem operam inter Summum Pontificem et Episcopos totius orbis terrarum; b) curare ut directa ac vera notitia habeatur de quaestionibus et de rerum condicionibus, quae spectant ad vitam internam Ecclesiae eiusque debitam in hodierno mundo actionem; c) faciliorem efficere concordiam sententiarum saltem quoad essentialia capita doctrinae et quoad modum procedendi in vita Ecclesiae.

2. Fines speciales atque proximi sunt: a) opportunos nuntios invicem communicare; b) consilia conferre circa negotia, quorum causa Synodus singulis vicibus convocabitur.

III.

Synodus Episcoporum directe et immediate subest auctoritati Romani Pontificis, cuius praeterea erit;

1. convocare Synodum, quotiescumque id ipsi opportunum visum erit, loco etiam designato ubi coetus habendi erunt;

2. ratam habere membrorum electionem, de qua in nn. V et VIII;

3. statuere argumenta quaestionum pertractandarum saltem sex menses, si fieri poterit, antequam Synodus celebretur;

4. decernere ut materia rerum pertractandarum iis mittatur, qui harum quaestionum tractationi interesse debeant;

5. statuere ordinem rerum agendarum;

6. praeesse Synodo per se vel per alios.

IV.

Synodus Episcoporum congregari potest in coetum generalem, in coetum extraordinarium et in coetum specialem.

V.

Synodus Episcoporum in coetum generalem congragata complectitur primo et per se:

1. — a) Patriarchas, Archiepiscopos Maiores et Metropolitans extra Patriarchatus Ecclesiarum Catholicarum ritus orientalis;
 - b) Episcopus electos a singulis Conferentiis Episcopalibus Nationalibus, ad normam n. VIII;
 - c) Episcopus electos a Conferentiis Episcopalibus plurium Nationum, constitutis scilicet pro iis Nationibus quae propriam Conferentiam non habent, ad normam n. VIII;
 - d) his accedunt decem viri religiosi qui partes agunt Institutorum Religiosorum Clericalium, electi ab Unione Romana Superiorum Generalium.
- 2) Intersunt Coetui Generali Synodi Episcoporum etiam Patres Cardinales Dicasteriis Curiae Romanae praepositi.

VI.

Synodus Episcoporum in coetum extraordinarium congregata complectitur:

1. — a) Patriarchas, Archiepiscopos Maiores et Metropolitans extra Patriarchatus Ecclesiarum Catholicarum ritus orientalis;
 - b) Praesides Conferentiarum Episcopalium Nationalium;
 - c) Praesides Conferentiarum Episcopalium plurium Nationum, pro iis Nationibus constitutarum quae propriam Conferentiam Episcopalem non habent;
 - d) Tres viros religiosos qui partes agunt Institutorum Religiosorum Clericalium, electos ab Unione Romana Superiorum Generalium.
2. Intersunt coetui extraordinario Synodi Episcoporum etiam Cardinales Dicasteriis Curiae Romanae praepositi.

VII.

Synodus Episcoporum in coetum specialem congregata complectitur Patriarchas, Archiepiscopos Maiores et Metropolitans extra Patriarchatus Ecclesiarum Catholicarum ritus orientalis, necnon eos qui partes agunt sive Conferentiarum Episcopalium unius vel plurium Nationum, sive Institutorum Religiosorum, ut in n. V et n. VIII statutum est, qui tamen omnes ad regiones pertineant, pro quibus Synodus Episcoporum convocata est.

VIII.

Episcopi, qui partes agunt singularum Conferentiarum Nationalium, ita eliguntur:

- a) unus pro unaquaque Conferentia Episcopali Nationali, quae constet non plus quam 25 membris;
- b) duo pro unaquaque Conferentia Episcopali Nationali, quae constet non plus quam 50 membris;
- c) tres pro unaquaque Conferentia Episcopali Nationali, quae constet non plus quam 100 membris.
- d) quatuor pro unaquaque Conferentia Episcopali Nationali, quae constet plus quam 100 membris.

Conferentiae Episcopales plurium Nationum eligunt eos, qui suas partes agunt, secundum eadem normas.

IX.

In eligendis iis, qui partes agunt Conferentiarum Episcopalium unius vel plurium Nationum et Institutorum Religiosorum in Synodo Episcoporum, summopere ratio habenda est non solum ipsorum scientiae

et prudentiae generatim, sed etiam cognitionis, ad theoriam et ad praxim quod attinet, materiae de qua Synodus pertractabit.

X.

Summus Pontifex, si ei placuerit, auget numerum membrorum Synodi Episcoporum, addendo sive Episcopos, sive religiosos sodales qui partes agunt Institutorum Religiosorum, sive denique ecclesiasticos viros peritos, usque ad quindecim centesimas partes universi numeri membrorum, de quibus in nn. V et VIII.

VI.

Cum coetus concluditur, cuius causa Synodus Episcoporum convocata est, desinunt ipso facto sive compositio personarum eiusdem Synodi, sive officia et munera quae ad singula membra qua talia pertinent.

XII.

Synodus Episcoporum habet secretarium perpetuum seu generalem, cui congruus adiutorum numerus destinatur: Praeterea quilibet coetus Synodi Episcoporum habet suum secretarium specialem, qui in officio suo permanet usque ad eiusdem coetus terminum.

Tum secretarius generalis tum secretarii speciales a Summo Pontifice nominantur.

Haec decernimus et statuimus contrariis quibusvis non obstantibus.

Datum Romae, apud Sanctum Petrum, die XV mensis Septembris, anno MCMLXV, Pontificatus Nostri tertio.

PAULUS PP. VI

SUMMARIUM

Articulus suprapositus commentarium est in Litteras Apostolicas Motu Proprio datas „Apostolica sollicitudo”, quibus Synodus Episcoporum pro Universa Ecclesia constituitur.

Argumentum huius operis in septem partes dividitur, ut sequuntur: Introductio. Annuntiationes instituti Synodi Episcoporum. Influxus Concilii Vaticani II in Synodi Episcoporum institutionem. Synodus „Episcoporum” in Ecclesia Orientali. Synodorum Episcoporum natura iuridica. Synodorum Episcoporum structura iuridica. Valor et actualitas Synodi Episcoporum.

In annexu huius laboris textus ipsarum Litterarum Apostolicarum Motu Proprio datarum in extenso proponitur.